

19. april 2021

MERKNADER TIL MELD. ST. 21 (2020-2021) - FULLFØRINGSREFORMEN

Norsk Fysioterapeutforbund (NFF) har lenge vært bekymret for de unge som faller ut av videregående opplæring (VGO). VGO har nærmest blitt en betingelse for senere å kunne delta i arbeidslivet, og dermed kunne forsørge seg selv. Arbeidsledigheten i landet er bekymringsfull, og den teknologiske utviklingen bidrar til at det blir stadig mindre behov for ufaglært arbeidskraft. Kampen om de ufaglærte jobbene er derfor stor – og ungdommene som faller ut av VGO står i stor fare for å havne på utsiden av arbeidsmarkedet.

Ikke bare er arbeid viktig for helse vår i seg selv, arbeid er også den viktigste kilde til inntekt og selvforsørgelse. Å være i arbeid bidrar til å forebygge fattigdom og reduserer derved sosial ulikhet. Når vi vet at sosial ulikhet er den største trusselen mot folkehelsen, er vi derfor positive til at regjeringen nå foreslår en reform som har som mål at flere gjennomfører VGO.

Forebygge muskel- og skjelettlidelser

En av målene med reformen er også å bidra til at fagopplæringen skal dekke elevenes og arbeidslivets behov bedre enn i dag. Mange av elevene på yrkesfag skal ut i et arbeidsliv hvor det å bruke kroppen på en best mulig måte vil hjelpe dem til å unngå muskel- og skjelettplager.

Muskel- og skjelettlidelser er årsak til vel 36% av det legemeldte sykefraværet og om lag 28% av de uføre er uføretrygdet på grunn av muskel- og skjelettlidelser. Disse helseproblemene bidrar til mange tapte arbeidsår. Fordi så mange i yrkesaktiv alder er rammet, er muskel- og skjelettlidelser den sykdomsgruppen som gir størst produksjonstap i samfunnet, målt i tapte skatteinntekter.

Risikofaktorer for å få disse lidelsene avhenger av diagnose, men generelt bidrar fysisk belastende arbeid og lite fysisk aktivitet til å øke risikoen.

Generelt trenger elever på VGO mer helsekompetanse, mens elevene på yrkesfaglig studieretning i særdeleshet har behov for mer kunnskap om hvordan ulike belastninger virker på kroppen og hvordan skade- eller sykdomsrisiko kan reduseres både ved hjelp av kunnskap om ergonomi og yrkestilpasset trening. Målrettet innsats rettet mot elever på videregående skole kan bidra til å forhindre frafall tidlig i arbeidskarrieren på grunn av helseutfordringer og sykefravær som følge av at "kroppen er dårlig rustet" til å takle en fysisk krevende jobb. Det ser generelt ut til at fokus på ergonomi, kroppsbruk og det å ha en kropp som tåler belastning er lite i fokus i utdanningen i dag og NFF mener at kroppsøvingstimer med fordel kan benyttes til yrkestilpasset trening. Dette bør bli et tema i utredningen regjeringen tar til orde for i forbindelse med fullføringsreformen.

Tverrfaglig skolehelsetjeneste

Skolefysioterapeuten har en helt sentral rolle og kan formidle kunnskap om arbeidshelse og god ergonomi. Fordi vi vet at muskel- og skjelettplager er en av de store folkehelseutfordringene er også dette et godt, men dessverre i alt for stor grad, undervurdert folkehelseiltak.

I tillegg til å formidle kunnskap om hvordan ulike belastninger virker på kroppen og hvordan skade- eller sykdomsrisiko kan reduseres, kan skolefysioterapeuten også formidle kunnskap om hvordan kropp og psyke henger sammen. Ungdom, og spesielt de med psykiske plager, bør få hjelp tidlig til å

forstå kroppens signaler og lære om kroppslig stressmestring, slik at elevene blir bedre til å mestre akademiske oppgaver.

Noen ungdommer kan oppleve at terskelen for å oppsøke psykolog er høy, mens den er lavere for å oppsøke fysioterapeut. Og som rektor på Notodden VGS sa i et intervju i Dagsavisen nylig: – *Også tror jeg faktisk at vi gjennom akkurat psykomotorisk fysioterapi, treffer gutta litt bedre. Tradisjonelt sett er det ofte jentene som er flinkest til å oppsøke hjelp og støtte. Det oppleves kanskje litt mindre skummelt for gutta å si at de skal til en fysioterapeut.*

Fysioterapeut, helsesykepleier, psykolog og lege kan sammen bidra til økt kunnskap til både lærere og elever om hvordan fysisk og psykisk helse henger sammen. Skolehelsetjenesten i VGO er altfor dårlig bemannet i dag, så selv om regjeringen har bevilget store summer til tjenesten generelt de siste årene, er det fortsatt langt igjen før anbefalte bemanningsnormer er nådd. Anbefalt normering for fysioterapeuter i VGO er 0,7 årsverk per 1000 elever. Da Helsedirektoratet gjennomførte en undersøkelse av bemanningssituasjonen i 2016 var det ingen fylker som tilfredsstilte normen, de var derimot alarmerende langt unna. Ferske tall fra Kostra gir ytterligere grunn til bekymring for bemanningssituasjonen.

Et lett tilgjengelig lavterskeltilbud som skolehelsetjenesten er, bør derfor raskt på plass der den mangler og rustes opp der den ikke er tilstrekkelig og tverrfaglig bemannet. Fysioterapeut i skolehelsetjenesten i videregående skole må derfor være en skal-tjeneste, ikke bare en sterkt anbefalt bør-tjeneste som kommuner med anstrengt økonomi ikke tar seg råd til.

Skolehelsetjenesten er en viktig forebyggende tjeneste som bidrar til økt helsekompetanse og en bedre fysisk og psykisk helsesituasjon for ungdommene. Skolehelsetjenesten kan bidra til at ungdommene gjennomfører skoleløpet.

Ungdom må fritas fra å betale egenandel til helsetjenester

I 2017 ble sykdomslisten for fysioterapi fjernet. Sykdomslisten innebar at pasienter med om lag 100 forskjellige diagnoser slapp å betale egenandel hos fysioterapeut. Etter bortfall av listen melder Helfo om at de tidligere sykdomslistepasientene i gjennomsnitt hadde færre pasientkontakter i 2017 enn i 2016. Den største reduksjonen i antall pasientkontakter finner man i gruppen 16-18 år. Nedgangen er på 15,7 prosent. Nedgangen er bekymringsfull da det ikke er noen grunn til å tro at denne gruppen tidligere fikk fysioterapi uten at det virkelig var behov for det.

Ungdom er økonomisk avhengig av sine foreldre, samtidig som foreldrene ikke nødvendigvis har kunnskap om ungdommenes plager, fordi deres innsyns- og informasjonsrett er sterkt begrenset. Fra et likeverdig helse- og omsorgstjenesteperspektiv er det viktig at ungdom som har behov for helsehjelp ikke blir forhindret fra å få det pga. familiens eller egen økonomi. Egenandelstaket bør derfor heves til 19 år.

Referanser

[SSB, 3. juli 2018](#)

[NAV sykefraværstatistikk, 4. kvartal 2020](#)

[Kartlegging av årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Helsedirektoratet, 2016.](#)

[Kostra, 26. mars 2021](#)

[Dagsavisen, 11. mars 2021](#)